

HELSINGIN HOVIOIKEUS
Salmisaarenranta 7 I
PL 132
00181 Helsinki
Puhelin 02956 40500
Sähköpostiosoite helsinki.ho@oikeus.fi

23.6.2020

Oikeusministeriölle

Lausuntopyyntö 27.5.2020 VN/11210/2020

Hallituksen esitys rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla muutettaisiin rikoslain 25 luvun 9 §:n laittoman uhkauksen syyteoikeutta niin, että henkilöön hänen työ- tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi kohdistettu laiton uhkaus säädettäisiin virallisen syyteen alaiseksi rikokseksi. Esityksen perusteena on, että työtehtävä tai julkinen luottamustoimi on voitava suorittaa ilman asiatonta häirintää tai pelkotiloja aiheuttavalla väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamista. Esitys on osa hallitusohjelman tavoitetta pyrkiä puuttumaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Hallituksen esityksessä ehdotettu säädösmuutos on tarpeellinen. Myös valittu sääntelytekniikka, jossa syyteoikeus ei olisi jatkossa sidottu esityksessä rajatuissa tilanteissa asianomistajan tahtoon, on perusteltu. Tämä luo edellytykset työnantajalle puuttua yhdenmukaisella tavalla työntekijöihinsä kohdistuviin vakaviin uhkauksiin. Tässä vaiheessa tehtävä muutos on lainsäädäntötekniisesti yksinkertainen, ja tämän vuoksi on perusteltua, että muutos toteutetaan erillisenä lainsäädäntöhankkeena.

On kuitenkin huomattava, että rikoslain 25 luvun 7 §:n laittoman uhkauksen tunnusmerkistö on aikanaan kirjoitettu pitäen silmällä varsin konkreettisia henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen kohdistuvia uhkatilanteita. Esitysluonnoksesta ilmenevin tavoin esimerkiksi Tanskassa ja Ruotsissa laittoman uhkauksen soveltamisala näyttäisi olevan laajempi: Ruotsissa turvallisuuden ja omaisuuden lisäksi suojeleobjektina on mainittu uhkauksen kohteen rauha ja Tanskassa hyvinvointi. Suomalainen säännös on asiallisesti peräisin 1960-luvulta, ja ratkaisussa KKO 2013:50 käsillä ollut tilanne kuvastaa omalta osaltaan niitä ongelmia, joita laittoman uhkauksen tunnusmerkistön soveltamiseen nyky-yhteiskunnassa liittyy. Laitonta uhkausta koskevan rangaistussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jää laaja osa työntekijöihin, virkamiehiin taikka julkisuudessa toimiviin henkilöihin kohdistuvasta vakavasta, joukkoistetusta häirinnästä. Tämä erityisesti sosiaaliseen mediaan liittyvä ilmiö, jota poliisihallituksen, Valtakunnansyyttäjänviraston sekä käräjäoikeuksien laamannien 17.6.2019 tekemässä aloitteessa on tuotu esiin, on sinänsä ehdotuksessa (s. 4) tunnistettu. Nyt ehdotettua muutosta ei voida kuitenkaan yksinään pitää riittävänä tämän yhteiskunnallisesti vakavan ilmiön ehkäisemiseksi.

Koko viranomaistoiminnan suojaaminen perustuu siihen, että yksittäinen virkamies voisi tehdä virkatoimensa ilman aiheetonta häirintää. Tämän suojan kannalta olennaista on, että yksittäisen virkamiehen osuus rikosprosessissa jäisi mahdollisimman suppeaksi. Voidaan kysyä, onko vakavan häirinnän kohteeksi joutunutta virkamiestä tai muuta työntekijää välttämättä tarpeen pitää asianomistajana, jota tulisi kuulla henkilökohtaisesti esimerkiksi tuomioistuimessa, ellei hänelle itselleen ole aiheutunut korvattavaa vahinkoa. Rikosprosessin keinoin tulisi pyrkiä pikemminkin siihen, etteivät yksittäisen virkamiehen ja häntä häirinneiden henkilöiden väliset jännitteet entisestäänkin kasvaisi.

Valtioneuvoston kanslia on asettanut OTT, käräjätuomari Mika Illmanin selvityshenkilöksi tehtävänä arvioida maalittamista koskevaa säädöspohjaa. Arvioitavaksi tulee myös, onko esimerkiksi rikoslain 16 lukuun perusteltua säätää edellä mainitussa lainsäädäntöaloitteessa esiin nostetun, viranomaisen maalittamista koskevan säännöksen kaltainen kriminalisointi. Tämän vuoksi tässä yhteydessä ei ole tarpeen käsitellä nykytilanteeseen liittyviä ongelmia taikka laajemmin vaihtoehtoja, joita työntekijöihin ja virkamiehiin kohdistuvan vakavan häirinnän ehkäisemiseksi olisi perusteltua tehdä. Tarkoituksenmukaisinta on käsitellä kysymystä uudelleen siinä vaiheessa, kun selvityshenkilö Illman on laatinut arvionsa ja mahdollisista uusista säädösehdotuksista pyydetään erikseen lausuntoa.

Lausunnon ovat hovioikeudessa valmistelleet hovioikeudenneuvos Kaarlo Hakamies ja asessori Karri Tolttila.

Mikko Könkkölä
presidentti